

Inwazyjne gatunki obce

2013-10-29

Charakterystyka inwazyjnych gatunków obcych

1 stycznia 2015 r. weszło w życie [rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady \(UE\) NR 1143/2014 z dnia 22 października 2014 r. w sprawie działań zapobiegawczych i zaradczych w odniesieniu do wprowadzania i rozprzestrzeniania inwazyjnych gatunków obcych](#), które winno być stosowane bezpośrednio w krajach członkowskich UE. Rozporządzenie w sposób kompleksowy reguluje takie zagadnienia jak: zapobieganie wprowadzaniu i rozprzestrzenianiu się inwazyjnych gatunków obcych, ich wczesne wykrywanie i szybka eliminacja bądź długofalowa i efektywna kontrola populacji w przypadku gatunków rozpowszechnionych.

Lista gatunków inwazyjnych stwarzających zagrożenie dla Unii zostanie opracowana z udziałem państw członkowskich Unii na podstawie oceny ryzyka i dowodów naukowych.

Obecnie zgodnie prawem krajowym, tj. art. 120 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, zabrania się wprowadzania do środowiska przyrodniczego oraz przemieszczania w tym środowisku roślin, zwierząt lub grzybów gatunków obcych.

Przetrzymanie, hodowla, rozmnażanie, oferowanie do sprzedaży i zbywanie gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić rodzimym gatunkom lub siedliskom przyrodniczym (inaczej inwazyjnych gatunków obcych) jest możliwe wyłącznie po uzyskaniu zezwolenia właściwego regionalnego dyrektora ochrony środowiska (art. 120 ust. 2 pkt 2 ustawy o ochronie przyrody). Natomiast wwożenie z zagranicy inwazyjnych gatunków obcych oraz jednocześnie przetrzymanie, hodowla, rozmnażanie, oferowanie do sprzedaży i zbywanie tych sprowadzonych okazów wymaga zezwolenia Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (art. 120 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie przyrody). Powyższych przepisów nie stosuje się do gatunków ryb, na których wprowadzanie jest wymagane zezwolenie ministra właściwego do spraw rolnictwa, wydawane na podstawie art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybnictwie śródlądowym albo art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 19 lutego 2004 r. o rybołówstwie zgodnie z art. 120 ust. 3 ustawy o ochronie przyrody.

Zakaz wprowadzania do środowiska przyrodniczego oraz przemieszczania, w tym środowisku roślin, zwierząt lub grzybów gatunków obcych, z wyjątkiem gatunków, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym, nie stosuje się do wprowadzania do środowiska przyrodniczego i przemieszczania w tym środowisku roślin:

- przy zakładaniu i utrzymywaniu terenów zieleni oraz zakładaniu i utrzymywaniu zadrzewień poza lasami i obszarami objętymi formami ochrony przyrody,
- wykorzystywanych w ramach racjonalnej gospodarki leśnej i rolnej (art. 120 ust. 4 ustawy o ochronie przyrody).

Minister właściwy do spraw środowiska w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw rolnictwa określa, w drodze rozporządzenia, listę roślin, zwierząt i grzybów gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym, kierując się potrzebą zapewnienia ciągłości istnienia i ochrony różnorodności rodzimych gatunków roślin, zwierząt lub grzybów (art. 120 ust. 2 f ustawy o ochronie przyrody).

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 września 2011 r. w sprawie listy roślin i zwierząt gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym zostało opublikowane 4 października 2011 r. i weszło w życie 5 kwietnia 2012 r.

Wniosek o wydanie stosownego zezwolenia Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska lub właściwego regionalnego dyrektora ochrony środowiska powinien zawierać następujące elementy (art. 120 ust. 2 b ustawy o ochronie przyrody):

- imię, nazwisko i adres albo nazwę, siedzibę i adres wnioskodawcy;
- cel wykonania wnioskowanych czynności;
- opis czynności, której dotyczy wniosek;
- nazwę gatunku lub gatunków, w języku łacińskim i polskim, jeżeli polska nazwa istnieje, których będą dotyczyć czynności;
- liczbę lub ilość osobników, których dotyczy wnioski, o ile jest to możliwe do ustalenia;
- określenie warunków, miejsca i czasu wykonania czynności;
- świadectwo pochodzenia.

Należy zwrócić uwagę na przypisy zawarte w ww. rozporządzeniu.

Przypis nr 1: nie dotyczy dalszego przetrzymywania, bez zmiany lokalizacji, okazów przetrzymywanych w dniu wejścia w życie rozporządzenia, odnosi się do następujących gatunków roślin:

1. azolla drobna (azolla karolińska) *Azolla filiculoides*,
2. barszcz Mantegazziego (barszcz kaukaski) *Heracleum mantegazzianum*,
3. barszcz Sosnowskiego *Heracleum sosnowskyi*,
4. bożodrzew gruczołowe (ajlant gruczołkowaty) *Ailanthus altissima*,
5. kolcolist zachodni *Ulex europaeus*,
6. kolczurka kłapowana *Echinocystis lobata*,
7. niecierpek gruczołowy *Impatiens glandulifera*,
8. niecierpek pomarańczowy *Impatiens capensis*,
9. rdestowiec czeski (rdestowiec pośredni) *Reynoutria x bohemia*,
10. rdestowiec japoński (rdestowiec ostrokończysty) *Reynoutria japonica*,
11. rdestowiec sachaliński *Reynoutria sachalinensis*,
12. trojęść amerykańska *Asclepias syriaca*.

Przypis nr 2: nie dotyczy okazów przetrzymywanych poza akwenami w celach spożywczych, odnosi się do następujących gatunków zwierząt:

1. krab wełnistoreki (krab wełnistoszczypcy) *Eriocheir sinensis*,
2. rak luiszański *Procambarus clarkii*,
3. rak peregowany (rak amerykański) *Orconectes limosus*,
4. rak sygnałowy (rak kalifornijski) *Pacifastacus leniusculus*,
5. ostryga pacyficzna *Crassostrea gigas*,
6. babka bycza *Neogobius melanostomus*,
7. babka łysa (babka gołogłowa) *Neogobius gymnotrachelus*,
8. babka szczupła (babka rzeczna) *Neogobius fluviatilis*.

Przypis nr 3: nie dotyczy okazów wpisanych w dniu wejścia w życie rozporządzenia do rejestru starosty na podstawie art. 64 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody, odnosi się do następujących gatunków zwierząt:

1. żółw malowany *Chrysemys picta*,
2. żółw czerwonołocy *Trachemys scripta elegant*.

Przydatne linki

- [Konferencja: Nowe wyzwania w zakresie kontroli rozprzestrzeniania się inwazyjnych gatunków obcych w przyrodzie](#)
- [Strona o polskim Kodeksie dobrych praktyk Ogródnictwo wobec roślin inwazyjnych obcego pochodzenia](#)
- [Strona Komisji Europejskiej o inwazyjnych gatunkach obcych](#)
- [Konwencja o ochronie różnorodności biologicznej, a inwazyjne gatunki obce](#)
- [Konwencja Berneńska, a inwazyjne gatunki obce](#)
- [Baza danych Gatunki Obce w Polsce, IOP PAN](#)
- [Księga Gatunków Obcych Inwazyjnych w Faunie Polski, IOP PAN](#)
- [Baza danych o inwazyjnych gatunkach obcych w Europie \(DAISIE\)](#)
- [Baza danych o inwazyjnych gatunkach obcych w Europie Północnej i Centralnej \(NOBANIS\)](#)
- [Baza danych i mapy rozmieszczenia barszczu Sosnowskiego i barszczu olbrzymiego Wyższej Szkoły Ekologii i Zarządzania w Warszawie](#)
- [Dodatkowe informacje o gatunkach obcych](#)
- [Materiały edukacyjne dla szkół podstawowych](#)
- [Wyniki konferencji *Dobre praktyki w zakresie stosowania roślin gatunków obcych w ogrodnictwie*](#)

Publikacje

- [Propozycja listy roślin gatunków obcych, które mogą stanowić zagrożenie dla przyrody Polski i Unii Europejskiej, Uniwersytet Śląski Załącznik - Zestawienie gatunków obcych](#)
- [Polski kodeks dobrych praktyk Ogródnictwo wobec roślin inwazyjnych obcego pochodzenia](#)
- [Europejski Kodeks postępowania w zakresie ogrodnictwa i inwazyjnych roślin obcych](#)
- [Europejski kodeks postępowania w sprawie zwierząt domowych i inwazyjnych gatunków obcych](#)
- [Raport Inwazyjność upraw przeznaczonych na produkcję biopaliw i potencjalne szkody wyrządzane naturalnym siedliskom i gatunkom rodzimym](#)
- [Folder informacyjny *Nie pozbywaj się inwazyjnych gatunków obcych*](#)

- [Tokarska-Guzik B., Dajdok Z., Zajac M., Zajac A., Urbisz A., Danielewicz W., Holdyński, Cz., 2012. Rośliny obcego pochodzenia w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem gatunków inwazyjnych, GDOS](#)
- [Wytyczne dotyczące zwalczania barszczu Sosnowskiego \(*Heracleum sosnowskyi*\) i barszczu Mantegazziego \(*Heracleum mantegazzianum*\) na terenie Polski](#)
- [Mapy rozmieszczenia barszczu kaukaskich](#)
- [Wytyczne dotyczące zwalczania rdestowców na terenie Polski](#)
- [Program postępowania z inwazyjnymi gatunkami żółwi na terenie Polski](#)

Zachęcamy do korzystania z publikacji *Rośliny obcego pochodzenia w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem gatunków inwazyjnych*. Mamy nadzieję że publikacja zachęci do inicjowania działań mających na celu przeciwdziałanie rozprzestrzenianiu się w środowisku przyrodniczym gatunków inwazyjnych, a także do prowadzenia badań, działań edukacyjnych i praktycznych. Zawiera ona katalog roślin gatunków obcych, które można zaobserwować w środowisku przyrodniczym w Polsce. Każdy gatunek został oceniony pod kątem stwarzanego zagrożenia dla rodzimej przyrody, w tym dla siedlisk przyrodniczych chronionych na mocy Dyrektywy siedliskowej. Ponadto w opracowaniu umieszczono kluczowe informacje o gatunkach obcych, tj. o ich pochodzeniu geograficznym, okresie przybycia, rodzaju kolonizowanych zbiorowisk, opisu ekologii oraz oddziaływań na gospodarkę, zdrowie i środowisko a także wiele innych zagadnień.

W 2014 r. Fundacja *Pałacy Problem - Heracleum* wykonała na zlecenie Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska ekspertyzę *Wytyczne dotyczące zwalczania barszczu Sosnowskiego Heracleum sosnowskyi i barszczu Mantegazziego Heracleum mantegazzianum na terenie Polski*. Dokument stanowi kompendium wiedzy o biologii ww. gatunków i ich wpływie na środowisko przyrodnicze oraz organizmy żywe, w tym na zdrowie człowieka. W opracowaniu można także znaleźć przegląd metod zwalczania ww. barszczu oraz potencjalne źródła finansowania działań zmierzających do wyeliminowania populacji tych gatunków ze środowiska przyrodniczego. Należy jednak podkreślić, że ww. opracowanie nie stanowi oficjalnego stanowiska Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w zakresie zwalczania tych roślin.

Kodeks dobrych praktyk *Ogrodnictwo wobec roślin inwazyjnych obcego pochodzenia* został opracowany w 2014 r. przez grono ekspertów, a jego treść zaakceptowało 20 instytucji reprezentujących administrację publiczną, organizacje pozarządowe, jednostki naukowe oraz wiodące stowarzyszenia branży ogrodniczej. Publikacja ta zawiera zbiór zasad określających jak postępować z roślinami należącymi do gatunków obcych, aby ograniczyć ich przenikanie z naszych ogrodów i terenów zieleni do dzikiej przyrody. Kodeks jest przeznaczony dla osób uprawiających własne ogrody, jak również osób zawodowo zajmujących się ogrodnictwem, które chciałyby przyczynić się do ochrony przyrody. Zapraszamy do odwiedzenia strony poświęconej Kodeksowi: kdpo.gdos.gov.pl i przesłania nam deklaracji o stosowaniu Kodeksu, którą można znaleźć na tej stronie.